

Haja- ja loma-asutusalueiden jätehuollon palvelutaso -opas

Haja-asutusalueiden jätehuollon haasteet

KOKOEKO 2.2.2005

Ylitarkastaja Tarja-Riitta Blauberg, YM

Esityksen sisältö

- Taustaa, jätelain muutos
- Vastuut jätehuollossa
- palvelun tasot
- Aluekeräyksen kohtuullinen saavutettavuus
- Esimerkki palvelutasoluokituksesta
- Jättemaksupolitiikka ja palvelutaso
- Aluekeräyspaikkojen suunnittelu ja kunnossapito
- Omatoiminen jätehuolto
- Jäteneuvonta

Oppaan taustaa

- Jätelain muutos (452/2004) asettaa haja-asutusalueen jätehuollolle uusia vaatimuksia
- -> selvennetään uuden jätelain käsitteitä
- viranomaiskäyttöön
- -> kunnille työkaluja jätehuollon suunnitteluun
- oppaan esimerkit ja ehdotukset eivät ole sitovia

Jätelain muutos (452/2004)

- Järjestetty jätteen kuljetus on suunniteltava ja hoidettava siten, että se turvaa jätteen haltijoille riittävän palvelutason (10 §).
- Keräyspaikat ovat kohtuullisesti saavutettavissa (10§)
- Ei vapautusta järjestetystä jätteenkuljetuksesta (11 §)
- Palvelutaso voi vaikuttaa jätemaksun kohtuullistamiseen (30 §).

Oppaan tavoitteena

- selkeyttää haja- ja loma-asutuksen jätehuollon järjestämisen
 - riittävää palvelutasoa
 - keräyspaikkojen 'kohtuullista saavutettavuutta'
 - maksujen kohtuullisuuden varmistamista
 - havainnollistaa esimerkein asianmukaista omatoimista jätehuoltoa
- auttaa luomaan moniportainen taksa
 - -> ei tarvita erillisiä jätemaksusta poikkeamia

Kunnan vastuulla

- järjestää asumisessa syntyneen ja siihen rinnastettavan jätteen kuljetus sekä hyödyntäminen tai käsittely
- turvata jätteen haltijoille riittävä palvelutaso järjestetyssä jätteenkuljetuksessa: kohtuullinen saavutettavuus jos ei kiinteistökohtaista keräystä
- jätehuoltomääräyksien antaminen
- jätehuollon järjestämisen ja jätehuollon palvelutason riittävyden valvonta (ympäristönsuojeluviranomainen)

Tuottajavastuu

- romurenkaat, keräyspaperi, pakkaukset, romuajoneuvot, sähkö- ja elektroniikkalaiteromu (elokuu 2005)
- kattavan vastaanottopaikkojen verkoston luominen
 - tuotteen viimeisellä haltijalla kohtuullinen mahdollisuus luovuttaa käytöstä poistettava tuote maksutta uudelleenkäyttöön, hyödynnettäväksi tai muuhun jätehuoltoon
- valtakunnallinen valvonta: Pirkanmaan ympäristökeskus

Jätteen haltijan velvollisuudet

- liityttävä järjestettyyn jätteenkuljetukseen
- toimitettava jätteet keräysastiaan tai -paikkaan, poikkeuksena laillisesti itse hyödynnettävä/käsiteltävä jäte
- kiinteistön haltijan on huolehdittava jätteen keräyksen järjestämisestä
- haja-asutusalueen kiinteistön haltija vastaa jätevesijärjestelmänsä asianmukaisesta käytöstä, toiminnasta sekä käyttö- ja huolto-ohjeiden mukaisista toimista (hajajätevesiasetus 542/2003)

10 § 4 mom

- *Järjestetty jätteenkuljetus on suunniteltava ja hoidettava siten, että se osaltaan toteuttaa 6 §:ssä säädettyjä yleisiä velvollisuuksia ja turvaa jätteen haltijoille riittävän palvelutason. Jos jätteenkuljetusta ei ole järjestetty kiinteistökohtaisesti, kunnan on huolehdittava siitä, että keräyspaikat ovat kohtuullisesti saavutettavissa. (4.6.4004/452)*

Kunnan erityisvastuu

- Vain kunnalla vastuu aluekeräyksestä
- Yhdistysten aluekeräyspisteitä ei KHO:n päätöksen perusteella lasketa kuuluvaksi järjestetyn jätteenkuljetuksen osaksi:
 - > vain kunnan tai kuljetusyrittäjän aluekeräyspisteet
- Kiinteistöä ei voida velvoittaa liittymään kimppakeräykseen. Ei korvaa aluekeräyspisteitä.

Case-tapaukset ilman aluekeräystä

- Loimi-Häme:
 - Loma-asutusalueella kokeilu: kaikki aluekeräyksen piirissä olevat muutetaan kiinteistökohtaiseksi keräilyksi
- Kouvolan seutu:
 - Lähes kaikki kiinteistökohtaisessa
 - Jos ei pystytä ajamaan: sopimus tielaitoksen kanssa keräyspisteistä
 - Lopuille jätelaitoksella lukollinen astia, johon asiakkaat toimittavat itse jätteensä

Palvelutason käsite eri tahoille

- **jätehuollon järjestäjän näkemys:** eri alueiden soveltuvuus järjestettyyn jätteenkuljetukseen, keräys- ja kuljetusjärjestelmän vaihtoehdot ja soveltuvuus kunnan oloihin sekä käytettävissä olevat resurssit
- **palvelujen käyttäjän näkemys:** palvelujen riittävyys ja saatavuus (sopiva sijainti, maksujen vastaavuus palvelutasoon, käytön miellyttävyys)

Palvelutasoa kuvaavat mittarit

- kiinteistökohtaisen keräyksen piirissä olevien asukkaiden osuus kuntalaisista
- käyttäjämäärät keräyspistettä kohden
- kotitalouksien etäisyys keräyspaikkoihin
- asukkaiden määrä jäteneuvojaa kohti
- palvelujen monipuolisuus
- vertailukohtana esim.:
 - taajamien pientaloille tarjotut palvelut
 - haja-asutusalueen palvelutaso (matkat ja saavutettavuus)

Palvelun tasot

- Kiinteistökohtainen keräys
 - kimppa-astiat, pidennetty tyhjennysväli, tilausnouto
- Aluekeräys, syitä:
 - vaikeat kulkuyhteydet
 - palveluiden tarpeet vaihtelevat (erit. vapaa-ajan as.)
 - kiinteistökohtainen keräys liian kallista
- Järjestetyn jätteenkuljetuksen ulkopuolelle jättäminen
 - hankalat kulkuyhteydet, vähän jätteen haltijoita, vähän kuljetettavaa jätettä (ei yksittäiset kiinteistöt)

Aluekeräyksen kohtuullinen saavutettavuus

- jätelajin ominaisuus
 - säilytysmahdollisuudet kiinteistöllä
 - kuljetusvaatimukset
- keräyspaikan saavutettavuus
 - etäisyys kotitaloudesta
 - sijainti (usein / harvoin käytetyn reitin varrella)
 - aukioloajat
- maalaisjärki - tapaoikeutta, ei olemassa pykäliä

Aluekeräyspaikan saavutettavuus

Jätelaji	Jätteen ominaisuus	Keräyspaikan sijainti	
		Vakinainen asutus	Loma-asutus
Sekajäte, kaatopaikkajäte, 2-pussilajiteltu jäte, energiajäte	Jätettä muodostuu paljon ja siitä aiheutuu haju- tai hygieniahaittaa.	Keräyspaikan tulee sijaita lähellä tai osua vähintään kerran viikossa kuljettavalle reitille.	Keräyspaikan tulee sijaita lähellä tai osua kotimatkan varteen. Pidemmällä lomilla kuten vakin. asutus.
Paperi, keräyskartonki	Jätettä muodostuu paljon eikä siitä ole hygieniahaittaa	Keräyspaikka voi olla etäämpänäkin, mutta normaalien autolla liikuttavien reittien varrella.	
Lasi, metalli	Jätettä muodostuu vähän, ei haju- tai hygieniahaittaa	Keräyspaikka voi olla etäämpänäkin, esim. pienjäteasemalla.	
Romuesineet (ml. SER)	Isokokoista jätettä, muodostuu silloin tällöin	Voi sijaita kauempanakin (tarvitaan autoa), esim. pienjäteasemalla.	
Paristot, lääkkeet, ongelmajätteet	Jätettä muodostuu vähän, ei haju- tai hygieniahaittaa	Voi sijaita kauempanakin, kuljetustarvetta harvoin, esim. apteekit ja kaupat sekä pienjäteasema.	

Alueellisen keräyspaikkaverkoston vähimmäisvaatimukset

- Alueellisia keräyspaikkoja kunnan taajamiin johtavien teiden varsilla sekä
- kunnasta pois johtavien teiden varsilla (loma-asukkaat)
- Miehitetty ongelmajätteen vastaanottopaikka
- Keräyspaikkojen tulee olla avoinna myös joinakin viikonloppuina tai arki-iltoina

Esimerkki palvelutasoluokituksesta

Luokka	Kriteeri	
	Vakinainen asutus	Loma-asutus
1	Keräyspaikka lähellä ja kiinteistöstä nähdyn kunnan taajamaan johtavan reitin varrella	Keräyspaikka lähellä ja kuntaan johtavalle päätielle vievän tien varrella tai päätiellä
2	<ul style="list-style-type: none"> - Keräyspaikka lähellä, eikä kunnan taajamaan johtavan reitin varrella - Keräyspaikka kunnan taajamaan johtavan reitin varrella, eikä lähellä 	<ul style="list-style-type: none"> - Keräyspaikka lähellä, eikä kuntaan johtavalle päätielle vievän reitin tai päätien varrella - Keräyspaikka kuntaan johtavalle päätielle vievän reitin tai päätien varrella, eikä lähellä
3	Keräyspaikka etäällä eikä kunnan taajamaan johtavan reitin varrella	Keräyspaikka etäällä eikä kuntaan johtavalle päätielle vievän reitin tai päätien varrella
4	Järjestetyn jätteenkuljetuksen ulkopuolinen alue	

Jättemaksun perusteet

- Jätteen laji, laatu, määrä ja noutokerrat
- keräys- ja kuljetusolot kiinteistöllä
- kunnan keräysvälineiden käyttö
- kuljetusmatka yksittäisissä kuljetuksissa
- muu peruste: kerrosala, henkilömäärä

- Ei maksukohtaista kustannusvastaavuutta
 - kaikki jätehuoltokustannukset, ei voittoa

Jättemaksu

- tulee vastata asiakkaalle tarjottua palvelutasoa
- kannustaa jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä jätteen hyödyntämiseen
- kohdella kunnan jäseniä tasapuolisesti
- voi muodostua yhdestä tai useammasta maksusta -> läpinäkyvyys (maksujen erittely)
- mahdollisuus kohtuullistamiseen (JäteL 30§ 2-4mom)
- porrastaminen (ehkäistään yksittäisiä poikkeamispäätöksiä)

Esimerkki kohtuullistamisesta

- YTV (vanha taksa):
 - pientalo, 1-2 henkeä, syntyy erityisen vähän jätettä, kompostoivat itse
 - > 25 euroa / vuosi / kaksi noutoa tilauksesta

Periaatteessa kaikki maksuvelvollisia

- Sillä
 - aluekeräysjärjestelmän luominen ja ylläpito maksaa
 - järjestelmä on luotava myös potentiaalista jätteen haltijaa varten
 - järjestelmän oltava valmiina tarvittaessa ottamaan vastaan syntyviä jätteitä

Erityisiä syitä jättää maksu perimättä

- kiinteistön haltija / asukas laitoshoidossa suurimman osan ajasta
- kiinteistö muuten todistettavasti asumaton
- vapaa-ajan kiinteistön rakennus asumiskelvoton eikä kiinteistön haltijalla tarvetta jätehuoltopalveluihin

Ekomaksu

- ongelma- ja hyötyjätehuollon sekä neuvonnan kustannukset
- ongelmia:
 - kiinteä maksu ei ota huomioon jätemääriä
 - koetaan veroksi
 - suhtauduttu eri tavoin koti- ja ulkopaikkakuntalaisiin
- Maksuissa tulisi näkyä jätteen tuottajien erilaisuus
 - loma-asunnot, kiinteistön käyttöaika, talouden koko
- Tulee periä kaikilta vakinaisesti asutuilta kiinteistöiltä ja loma-asunnoilta.

Aluekeräysmaksu

- Sekajätteen tms. aluekeräyspaikkojen perustamisesta ja hoidosta sekä jätteen kuljetuksesta ja käsittelystä aiheutuneet kustannukset
- Maksujen porrastaminen
 - Vakituiset / vapaa-ajan asukkaat
 - palvelutason luokitus (kriteerit esiin taksassa!)
 - talouden koko
 - kiinteistökohtainen kompostointi
- maksu perittävä myös samassa kunnassa olevalta vapaa-ajan kiinteistöltä

Järjestetyn jätteenkuljetuksen ulkopuolelle jätetyt alueet

- Jätteen kuljetuksen tilauspalvelu
- Omatoiminen kuljettaminen kunnan vastaanottopaikkaan
- Vanhat vapautukset kumoutuvat 1.1.2006

Aluekeräyspaikkojen suunnittelu

- Paikkojen huomioon ottaminen kaavoituksessa
- Erilaiset jätteen tuottajat
 - maatilat, vakinaiset asukkaat, loma-asukkaat
- Roskaantumisen ehkäiseminen
 - järjestettävä paikkojen siivous aina tarvittaessa
 - kertymähuippujen huomioon ottaminen
 - astioiden tyhjentäminen ennen juhlapyhiä
 - osa astioista käytössä vain kesän ajan
 - keräystempaukset, tiedotus, telemaattiset ratkaisut

Keräyspaikkojen kunnossapito

- Ongelmia ja ratkaisukeinoja:
- Roskaantumisen; syitä: astiat liian pieniä / astioita liian vähän / kausittaiset huippukertymät
 - isommat astiatyypit, astioiden lisääminen
 - keräyspaikkojen / astioiden määrän lisääminen / tyhjennysvälien lyhentäminen huippukausiksi
 - astioiden tyhjentäminen ennen juhlapyyhiä

Keräyspaikkojen kunnossapito jatkoa

- Väärinkäyttö (ongelmajätteet, iso romu, kodinkoneet, rakennusjätteet); syitä: jäte ei sovi astioihin / asenteet / tietämättömyys
 - noutopalvelun aloittaminen, keräyspaikka sopeutetaan tuotavaan jätteeseen
 - neuvonta, tiedotus
 - valvontakamerat

Keräyspaikkojen kunnossapito jatkoa

- Yksittäinen ilkivalta; syynä:hetkellinen ärtymys, joka ei johdu jätehuollosta / toistuva ilkivalta; syynä: yleinen käyttäytymismalli joillakin ryhmillä
 - torjunta vaikeaa
 - valvontakamera (tekijän löytäminen)
 - keräyspaikat keskeisille paikoille

Omatoiminen jätehuolto

- Kompostointi
 - ruoantähteet, puutarhajäte
 - käymäläjätteet
 - sako- ja umpikaivojen lietteet
 - edellytykset jätehuoltomääräyksissä
 - lietteiden käsittely vaarattomaksi (kompostointi, johtaminen lantäsäiliöön edellyttää stabilointia ennen pellolle levittämistä)

Omatoiminen jätehuolto jatkoa

- Polttaminen
 - puhdas puu uunissa sallittua
 - puutarhajätteet: taajamissa yleensä kiellettyä
 - paperi: ei suositeltavaa, mieluummin kierrätykseen
 - muovit: ei suositeltavaa
- Jätelaki, asetukset, jätehuoltomääräykset, ympäristönsuojelumääräykset

Jäteneuvonta

- oikean tahon tulee löytyä helposti
- neuvonnalla ja tiedotuksella ei voida paikata huonosti toimivaa järjestelmää
- kirjalliset materiaalit
 - oppaat, 'pysyvät ohjeet', muutoksista tiedottaminen -> laskun mukana, paikallislehdissä
- ilmoitustaulut keräyspaikoilla, internetpalvelut, tiedotusvälineet
- Tiedottaminen vanhojen vapautusten kumoutumisesta
- Hajajätevesiasetuksen voimaantulo lisää neuvonnan tarvetta

